

Välfärdsteknologi inom äldreomsorgen: Nordiska erfarenheter

Nordens Välfärdscenter

Inspirationshäfte

Från expertmötet i Stockholm den 17 - 18 oktober 2013

norden

Nordens Välfärdscenter

Välfärdsteknologi inom äldreomsorgen:
Nordiska erfarenheter

Nordens Välfärdscenter

www.nordicwelfare.org

© december 2013

Författare: Ann Patmalnieks

Redaktion: Lasse Winther Wehner

Foto: Fredrik Sjögren

Omslagsfoto: Fredrik Sjögren

Grafisk design: www.hakvik.se Byrå Siffra & Grafik AB

Tryck: MIX Grafiska AB

ISBN: 978-87-7919-096-2

Upplaga: 500

Ansvarig utgivare: Ewa Persson Göransson

Nordens Välfärdscenter

Sverige

Box 22028, SE-104 22 Stockholm

Sverige

Besöksadress: Hantverkargatan 29

Telefon: +46 8 545 536 00

info@nordicwelfare.org

Nordens Velfærdscenter

Danmark

Slotsgade 8, DK-9330 Dronninglund

Danmark

Telefon: +45 96 47 16 00

nvcdk@nordicwelfare.org

Nordens Välfärdscenter

Finland

Topeliusgatan 41 a A, FI-00250 Helsingfors

Finland

Telefon: +358 20 7410 880

helsingfors@nordicwelfare.org

Kan beställas och laddas ner på

www.nordicwelfare.org

Förord

Den här dokumentationen bygger på expertmötet "Välfärds-
teknologi inom äldreomsorgen: Nordiska erfarenheter", den
17-18 oktober 2013 i Stockholm. Evenemanget är ett av fyra
möten som utgör en del i det svenska ordförandeskapet i
Nordiska ministerrådet 2013.

PROGRAM FÖR SVERIGES ORDFÖRANDESKAP I NORDISKA MINISTERRÅDET 2013 INOM SOCIAL- OCH HÄLSOPOLITIK

Under 2013 är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet.
Huvudtemat för det svenska ordförandeskapet i Nordiska
ministerrådet är den nordiska välfärdsmodellen och dess
utmaningar. Det nordiska samarbetet inom social- och
hälsosektorn baseras på gemensamma värderingar, vilka
utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen. Dessa
värderingar handlar om medborgarnas lika möjligheter,
social sammanhållning och trygghet för alla.

UTMANINGAR FÖR VÅRD OCH OMSORG

En gemensam utmaning för de nordiska länderna är de
demografiska förändringarna och de konsekvenser dessa
får. På social- och hälsoområdet är en del av utmaningen

hur länderna ska möta en ökande andel av äldre i befolkningen som har ett mer omfattande behov av vård och omsorg. Att diskutera detta och att ta del av varandras erfarenheter står högt på den svenska dagordningen.

Möten, seminarier och konferenser som Nordens Välfärdscenter arrangerar under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, på uppdrag av det svenska socialdepartementet:

11–12 APRIL KONFERENS OM ERFARENHETER AV ASSISTANSREFORMEN

I de nordiska länderna pågår en diskussion kring att skapa nya eller att vidareutveckla regler om assistans. De svenska erfarenheterna från det två decennier långa arbetet med assistansreformen gör att det finns kunskap om insatsernas kvalitet och brukarnas synpunkter, reglernas utformning och utveckling av rättspraxis, ansvarsfördelning och kostnadskontroll samt ekonomiska prognoser. Syftet med konferensen är att lyfta frågan om assistans till en nordisk nivå och dela med sig av de svenska erfarenheterna samt att diskutera utmaningar för reformen.

30–31 MAJ EXPERTMÖTE OM STÖD TILL PERSONER SOM HJÄLPER ELLER VÅRDAR NÄRSTÅENDE

Stöd och hjälp, vård och omsorg är ett offentligt åtagande i de nordiska länderna. De nordiska länderna har olika system för att stödja anhöriga som hjälper eller vårdar närstående. Expertmötet handlar om möjliga åtgärder för att minska dessa personers ohälsa och svårigheter att kombinera förvärvsarbete eller studier med vård av närstående. Även skillnaderna mellan kvinnor och män belyses.

30 SEPTEMBER–1 OKTOBER EXPERTMÖTE OM KVALITETEN I ÄLDREOMSORGEN

De demografiska utmaningarna är något som är gemensamt för de nordiska länderna. En del av utmaningen är en ökande andel äldre befolkning med ett mer omfattande behov av vård och omsorg. I de olika nordiska länderna diskuteras i dag de bästa sätten att mäta och följa upp kvaliteten inom äldreomsorgen. Expertmötet syftar till att utbyta erfarenheter kring nationella uppföljningssystem för kvaliteten inom äldreomsorgen, hur efterlevnaden kontrolleras samt olika samarbetsinitiativ.

17-18 OKTOBER EXPERTMÖTE OM VÄLFÄRDS- TEKNOLOGI INOM ÄLDREOMSORGEN

Den nordiska välfärdsmodellen bygger till stor del på innovation och flexibilitet som medel för att möta nya utmaningar. För att klara de framtida utmaningarna krävs innovativt tänkande och nya former av insatser inom vården och omsorgen om äldre personer. Välfärdsteknologi kan bidra till ökad trygghet, säkerhet, aktivitet och delaktighet i samhället.

Mötet ska inspirera till fortsatt utveckling och implementering av välfärdsteknologi i de nordiska länderna. Vi vill även fördjupa samarbetet mellan de nordiska länderna kring standardisering av digitala trygghetslarm. Här har vi gemensamma utmaningar som vi kan tjäna på att anta tillsammans – både ur de äldres, skattebetalarnas, kommunernas och företagens perspektiv.

Läs mer: www.regeringen.se/norden2013 K-1061

Välfärdsteknologi inom äldreomsorgen: Nordiska erfarenheter

INNEHÅLL

Teknik som medel – inte som mål	6
Tydlig nytta för brukare och anhöriga	10
Teknik stöttar dementa människor i glesbygd	14
Satsning på samverkan	18
Tekniken behöver koordineras	20
Kommunerna behöver gå samman	22
Ta med de äldre i teknikutvecklingen	24
Norskt nätverktyg hjälper kommuner	28
Brukare och personal positiva till teknik	30
Chattrum minskar isolering för äldre	34
Se trygghetslarm som en tjänst	38
Ge hemmen en digital plattform	42
Standarder ger samsyn	46
Slutdiskussion, Norden satsar gemensamt för trygghet	50

Teknik som medel – inte som ett mål

Maria Larsson, Sveriges barn- och äldreminister, tror på välfärdsteknologins möjligheter.

"Vi har en hel del att vara stolta över i våra nordiska länder. HelpAge International jämförde nyligen 90 länder för att se var det är bäst att åldras. Bland de tio bästa länderna återfinns tre nordiska länder, Sverige, Norge, Island. Men vi vet också att vi i Sverige har bland de högsta offentliga utgifterna redan i dag för äldreomsorg.

Vad är det då som blir viktigt i framtiden inför de snabba demografiska förändringarna? Det vi har kommit fram till genom de simuleringsmodeller som vi har på socialdepartementet är att tre saker kommer att vara mycket viktiga. Det första handlar om att många människor ska ha ett arbete och kunna betala skatt till den generella välfärden. Det andra är

*Maria Larsson, Sveriges
barn- och äldreminister,
hälsade välkommen.*

att vi fortsätter att lägga friska år till livet, och så har det varit hittills, sjukdomsperioden inskränker sig till de två sista åren i livet. Ett sätt att hålla sig frisk är att fortsätta arbeta, att ha ett fysiskt och socialt aktivt liv. Den tredje faktorn handlar om att effektivisera det vi gör inom äldreomsorgen.

När man säger det blir människor alltid oroliga och tänker att nu ska personalen springa fortare, och det går ju inte att springa fortare än i dag. Men det handlar om andra saker: hur man organiserar och hur strukturerna ser ut, och väldigt mycket om hur man vågar ta in ny teknologi inom äldreomsorgen och hälso- och sjukvårdstjänsterna.

Välfärdsteknologi i vid mening tror jag kommer att ha en stor betydelse. Den ger individen en ökad frihet och delaktighet. Det kan handla om att på ett mycket enklare sätt ha kontakt med anhöriga och med vården, kunna påverka sin behandling, kunna styra sitt liv. Med hjälp av teknologi tror jag också att vi kan främja trygghetsskapandet. Det handlar om fungerande trygghetslarm, sensorer som visar om man har tänt lampan på morgonen eller hjälpmedel för att hålla reda på att man tagit sin medicin. Det är trygghet också för anhöriga. Den här typen av hjälpmedel ser vi en ökad användning av i Sverige, men min upplevelse är ändå att det går för långsamt.

Ibland finns en rädsla att tekniken tar bort det mänskliga ur vården, att personalens mjuka händer ska ersättas av en hård och kall teknik. Det svenska projektet "Nattfrid", som erbjuder tillsyn på natten med hjälp av en webbkamera i sovrummet, har fått sådan kritik. Men jag vet många äldre som har deltagit i försöken som säger att för dem är det en större trygghet med kameran än när det kommer in främmande människor i hemmet på natten. Det bästa är naturligtvis att vi kan låta människor välja, och jag är övertygad om att när vi kommit en bit in i teknikutvecklingen kommer många att välja tekniken.

Dag två under det här mötet ägnas helt åt trygghetslarm. I dag finns i Sverige 200 000 användare av trygghetslarm, de flesta larmen är fortfarande baserade på fast telefoni. Alla kommuner står inför uppgiften att göra en överföring till det

digitala. Människor måste känna sig trygga med att deras larm fungerar. Det är en navelsträng rent av, för att få hjälp i en akut situation. Vi har haft incidenter då larmen inte har fungerat, det menar jag är helt oacceptabelt.

Samtliga nordiska länder ligger i framkant när det gäller övergången, det har gjorts stora satsningar. Jag tror att vi har en potential att också nå framgång på en exportmarknad. Här efterlyser jag verkligen ett nordiskt samarbete och standard. Sverige har fått som uppdrag att hjälpa till i det EU-gemensamma arbetet.

Slutligen vill jag säga att välfärdsteknik i tjänster för äldre inte fullt ut kan ersätta det mjukaste i omsorgen behöver vi fortfarande människor till, men teknologin är ett ovärderligt och viktigt komplement, som måste få en större roll att spela."

Ibland finns en
rädsla att tekniken
tar bort det
mänskliga.

SVERIGE: ANNA BROOKS

Tydlig nytta för brukare och anhöriga

Sverige satsar stort på välfärdsteknologi och e-hälsa, men än är den mest nyskapande tekniken inte så spridd inom äldreomsorgen.

Välfärdsteknologi kan bidra till ett bättre liv, att man som äldre kan fortsätta bo kvar hemma, klara sig själv och vara delaktig i samhället i högre grad, sa Anna Brooks, departementssekreterare på svenska socialdepartementet.

- Det handlar om användande av vardagsteknik som förbättrar

Anna Brooks, departementssekreterare på svenska socialdepartementet.

boende och livskvalitet. Hjälpmedelsinstitutet har haft ett regeringsuppdrag att utveckla produkter och tjänster i projektet Teknik för äldre, samt för att underlätta tekniskiftet till digitala trygghetslarm som ska göras i alla svenska kommuner. Arbetet pågår för att standardisera hela trygghetskedjan, från apparat till larmmottagning, organisation och åtaganden.

Den svenska regeringen uppmärksammade tidigt övergången från analoga till digitala trygghetslarm, och gav Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att arbeta med detta. Arbetet har till stor del bestått av försöksverksamhet.

– Det har installerats ett stort antal digitala trygghetslarm och det har genererat en stor kunskap. Vi har sett att det inte är en enkel process, utan en komplex, som inte bara omfattar teknik utan också policy, organisation, mottagande av larm, konstaterade Anna Brooks.

Under fyra år har regeringen stöttat utvecklingen av e-hälsa i kommunerna. I satsningen e-hälsa arbetar Sveriges Kommuner och Landsting bland annat för att öka antalet e-tjänster i socialtjänsten för invånarna, liksom andelen digitala trygghetslarm och mobila lösningar för personal.

– Den som jobbar i hemtjänsten ska komma åt den information de behöver även på plats i hemmen, och de ska kunna dokumentera mobilt.

Anna Brooks gav ett konkret exempel på ett resultat av den försöksverksamhet som pågår.

– Västerås stad har infört e-hemtjänst. Med hjälp av bildtelefoner kan de äldre kommunicera med personal och anhöriga. På natten erbjuds tillsyn via en kamera. De äldre och personalen är väldigt positiva till detta. Personalen får tid till dem som behöver mest hjälp.

Vilka resultat kan man då se av de svenska satsningarna på välfärdsteknologi? Generellt märks en tydlig nyttoeffekt för användare och anhöriga, berättade Anna Brooks.

– Det finns anhängigvårdare som ger en stor del av omsorgen. För dem kan IT-stöd underlätta. På ett trettiotal platser i Sverige finns visningsmiljöer för produkter och stöd till anhöriga.

Utvärderingar har också visat att det är ekonomiskt lönsamt att göra dessa satsningar.

Men utvecklingen av nya produkter och tjänster märks inte så tydligt överallt inom äldreomsorgen.

- Trygghetslarm och spisvakt är fortfarande det som används mest, påpekade Anna Brooks.

Frågan är då varför den teknik som finns inte används mer. Det har gjorts en stor kartläggning, som visar att sex av tio kommuner hänvisar till ekonomin som det största hindret. Andra skäl som uppgavs var teknikrädsla och bristande kompetens hos personal samt brister i mobiltäckning och låg kapacitet i nät.

- Telebolagens kartor över mobiltäckning stämmer inte med verkligheten.

Det politiska engagemanget har också betydelse, menade Anna Brooks. En rundringning som Sveriges Kommuner och Landsting har gjort visade att få politiker driver frågorna. För att lyckas bättre i framtiden krävs mer riktad information och utbildning. En fungerande samverkan inom kommunen, mellan kommunen och bostadsföretag, mellan tjänstemän och politiker, brukar och utförare, har visat sig vara viktig. Frågorna måste upp på ledningsnivå och prioriteras i budgeten.

Man måste också ha ett tydligt brukarperspektiv, påpekade Anna Brooks.

- Det är förstås jätteviktigt att brukare och anhöriga tycker att tekniken är användbar.

Länktips: Valfärdssnurran, ett planeringsverktyg för kommuner, www.teknikforaldre.se

GRÖNLAND: ROSEMARIE ELSNER

Teknik stöttar dementa människor i glesbygd

För Grönland kan välfärdsteknologin komma att spela en stor roll i framtiden. Projektet RemoDem stöttar dementa människor så att de kan bo hemma längre.

Grönland deltar i RemoDem, ett EU-projekt med deltagare från Skottland, Sverige, Norge, Färöarna och Grönland. Syftet är att utveckla tjänster i olika moduler som stöttar demensdrabbade och deras anhöriga i glesbygdsdistrikt.

Rosemarie Elsner är projektledare för RemoDem på Grönland, samt föreståndare för ett vårdhem i Nuuk, som ingår i en

*Rosemarie Elsner,
projektledare på
Grönland och
föreståndare för ett
vårdhem i Nuuk.*

storkommun som har 21 000 invånare på en yta av 635 600 kvadratmeter.

– Vi är en av världens största kommuner, som går tvärs över inlandsisen. Vi har många demensdrabbade och deras anhöriga som behöver kunna nå oss, och där är teknologin fantastisk, sa Rosemarie Elsner.

Grönland har 56 370 invånare. Från år 2009 till 2019 räknar man med att andelen 65 år och äldre kommer att stiga med 75 procent. Det är världens största ö, med en isfri yta som motsvarar hela Sverige.

De områden som ingår i projektet RemoDem har som gemensam utmaning att många av invånarna har långt till specialistvård och omsorg. Att behöva resa för att få vård kan vara stressande, särskilt för dementa personer.

– Vi ska så långt som det är möjligt försöka att med hjälp av tekniska hjälpmedel undvika att dessa personer med demens ska behöva lämna sina hem, sa Rosemarie Elsner.

14 testpersoner i Nuuk och Tasiilaq har fått tekniska hjälpmedel. De har fått besök och intervjuats flera gånger. De närstående får telefonrådgivning och personal får utbildning om demenssjukdomar och omsorg för dessa personer.

– Intervjuerna är viktiga för att vi ska kunna vara säkra på att det blir rätt hjälp.

Det har varit en utmaning att hitta personer med demens som inte är så långt gånge att stödet inte fungerar för dem.

Även lokalsamhället ska få information som rör demens, genom till exempel hemsidor och film inspelad på Grönland. Tanken är att olika grupper, till exempel unga, ska engageras i att stötta personer med demens.

– Det är en verklig utmaning, men vi ska försöka.

Webbaserade nätverk kan vara ett sätt att dela kunskaper och information mellan organisationer lokalt, regionalt och nationellt.

Målet är att projektet i framtiden ska leda till ett allmänt bruk av tekniska hjälpmedel bland de äldre på Grönland som behöver det. Med hjälp av tekniken ska det gå att undervisa anhöriga och andra i befolkningen i ytterdistrikten.

Rosemarie Elsner gav också exempel på hjälpmedel som är i bruk: huskofoner, som är små diktafoner som under dagen

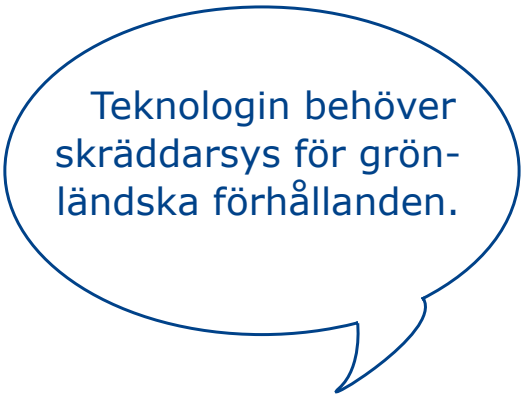
kan ge påminnelser, talande klockor, dörrvakter, elektroniska medicindosor. Det är viktigt att teknologin skraddarsys för grönländska förhållanden, påpekade hon. Det som fungerar till exempel i Danmark fungerar inte automatiskt på Grönland.

- Vi fick sälrobotar, men det var inte något som gick hem. "Uuä, det är ju en säl, ta bort den", blev reaktionen. På Grönland är sälar inte det gulliga lilla djuret, utan något som man äter.

Rosemarie Elsner berättade också om hjälpmedel för telefoni och spårning, som chip inlagda i skor och trådlösa armbandssändare.

Trygghetslarm används inte på Grönland. Det har gjorts försök i liten skala, men det fungerade inte i praktiken, berättade Rosemarie Elsner.

- Det var samma personal som svarade på larmen nattetid, som skulle arbeta dagen därpå. Och brukarna kunde ringa riktigt många gånger under en natt.

Teknologin behöver skraddarsys för grönländska förhållanden.

*Roald Bergstrøm,
seniorrådgiver,
Helsedirektoratet,
Norge.*

NORGE: LASSE FRANTZÉN

Satsning på samverkan

Det har drivits många projekt som handlar om välfärdsteknologi i Norge, men de har inte utbytt erfarenheter sinsemellan i särskilt hög grad.

– Vi har många aktörer som lever sitt eget liv. Därför arbetar vi nu med att få de olika aktörerna att tala med varandra, för att enas om en förnuftig arbetsfördelning mellan statliga och andra aktörer, berättade Lasse Frantzén, seniorrådgiver på Helsedirektoratet.

2011 kom en stor offentlig utredning, Innovasjon i omsorg, NOU 2011:11, som handlar om att möta framtidens utmaningar. Helsedirektoratet fick i uppdrag att göra en konkret aktionsplan för hur man kan säkra att välfärdsteknologi ska tas i bruk inom

*Lasse Frantzén, senior-
rådgiver på Helsedirek-
toratet i Norge.*

de kommunala omsorgstjänsterna. Förslaget kom 2012, i en melding till Stortinget, Morgondagens omsorg Meld. St.29.

– Norge är i en annan situation än många andra länder i Europa. Vi har inte de akuta ekonomiska utmaningarna. Men vi har också utmaningar. Vi kommer omöjligen kunna möta framtidens behov av omsorgstjänster utan att göra radikala förändringar. Det var just det som regeringen tog tag i och la fram sina förslag för, och som det blev en bred politisk uppslutning kring, berättade Lasse Frantzén.

Det finns ett nationellt program för välfärdsteknologi, som är en satsning i de kommunala hälso- och omsorgstjänsterna. Målet är att välfärdsteknologi ska vara en integrerad del av omsorgstjänsterna före 2020. Programmet innehåller satsningar på arkitektur- och standardiseringsarbete, utveckling och utprovning av teknik i kommunerna, strategier och verktyg för att sprida välfärdsteknologi så att den verkligen tas i bruk, samt kompetensutveckling.

– Intresset hos kommunerna har varit stort.

Några viktiga saker har slagits fast:

– Vi ska inte göra samma fel som gjorts tidigare. Det som implementeras ska vara behovsstyrt och brukarcentrerat. Det ska vara lösningar som är robusta och hanterbara utifrån kommunala förutsättningar. Det är också så att välfärdsteknologiska lösningar bör tas i bruk långt innan en människa har behov av offentliga hälso- och omsorgstjänster.

I stortingsmedlingen ses välfärdsteknologi som en central del i en större omställning av hälso- och omsorgstjänsterna. Stor vikt läggs vid att stimulera innovation av tjänster.

Partnerskapstanken är viktig i Norge, framhöll Lasse Frantzén. Hälso- och omsorgstjänster ska till exempel samverka med kommunala instanser, men även nya konstellationer behövs, som mellan anhöriga, närmiljö och näringsliv.

– Den välfärdsteknologiska satsningen har som mål att människor i större grad ska kunna bestämma över sina egna liv, och att det ska finnas trygghet för brukare och anhöriga, liksom möjlighet till deltagande i samhället.

Lasse Frantzén sa också att Norge tror mycket på ett nordiskt utbyte i dessa frågor, när det gäller standardiseringsarbete, erfarenhetsutbyte och innovationer.

ISLAND: GUÐBJÖRG DÓRA TRYGGVADÓTTIR

Tekniken behöver koordineras

Gott om ny teknik, men vem ska betala? Guðbjörg

Dóra Tryggvadóttir berättade om sitt arbete med tekniska hjälpmedel.

Guðbjörg Dóra Tryggvadóttir talade utifrån sitt perspektiv som medarbetare på ett isländskt hjälpmedelscenter som arbetar med informationsteknologi. Själv arbetar hon med avtal som rör ansökningar om hjälpmedel. Till centrets uppgifter hör bland annat att samla in och förmedla kunskap om hjälpmedlen och att delta i utvecklingen.

Guðbjörg Dóra Tryggvadóttir. Medarbetare på ett isländskt center för informationsteknologi.

De hjälpmedel som det rör sig om är bland annat kommunikationshjälpmedel, påminnelse- och planeringsverktyg som till exempel kom-ihåg-klockor, säkerhetshjälpmedel som till exempel spisvakter. Trygghetslarm används av cirka 3 000 brukare på Island.

– På senaste tiden har vi sett en utveckling mot att man har ett verktyg per hem, som då har många funktioner, till exempel en mobiltelefon, sa Guðbjörg Dóra Tryggvadóttir. Det som hjälpmedelscentret kommer att arbeta mer med framöver är GPS, stöd via teleteknologi, dörrsensorer och hälsotjänster via teleteknologi för vissa långtidssjuka klienter. – Målet är att försöka behålla klienterna hemma så länge som möjligt.

Hon berättade också om ett nytt hjälpmedel som en isländsk firma utvecklat i flera länder, Memaxi, en touchscreen-kalender med videolänk, som hjälper personer med minnesproblem och deras anhöriga att hålla ordning på det dagliga schemat, och att hålla kontakt via en videochatt.

– Detta gagnar helt klart brukare och anhöriga. Men frågan som vi hela tiden ställer hos oss är: vem ska betala? Vi har ett stort behov av en aktiv plattform på Island, för koordinering av det som rör välfärdsteknologi, sa Guðbjörg Dóra Tryggvadóttir.

DANMARK: SUSANNE DUUS

Kommunerna behöver gå samman

Välfärdsteknologi är inte någon quick-fix, utan något man måste arbeta systematiskt med, sa Susanne Duus, chefkonsulent på Digitaliseringsstyrelsen i Danmark.

Den danska regeringen vill att den offentliga sektorn ska bli mer digital. Digitaliseringsstyrelsen ska driva utvecklingen på det nationella planet, berättade Susanne Duus.

- Det finns ett starkt politiskt mandat för den här utvecklingen.

Susanne Duus, chefskonsulent på Digitaliseringsstyrelsen i Danmark.

Fonden för välfärdsteknologi drev 75 projekt under åren 2008–2011. Det har visat sig vara svårt att sprida erfarenheterna från små projekt.

– Vi har kommit fram till att man måste göra det i större skala, att fler kommuner går samman och provar ut teknik. De som levererar de tekniska lösningarna, näringslivet, menar ibland att det bara är att besluta.

– Men vi måste ha kommunerna med. Kommunerna förhandlar också varje år med regeringen och gör ett avtal om implementering av ny teknik.

Bakgrunden till att Danmark satsat på ett strategiskt arbete för att digitalisera välfärdssektorer är bland annat den demografiska utvecklingen med fler äldre, och stramare ramar i det offentliga. Samtidigt som det finns höga förväntningar på offentlig service.

– Det är vår ambition att göra goda digitala lösningar för välfärd, med dokumenterad effekt, till standard. De ska vara förstahandsvalet, sa Susanne Duus.

Det kan röra sig om att kunna ge samma service för mindre medel, eller bättre service för samma medel.

Välfärdsteknologi i vård och omsorg är ett av sju fokusområden i den danska strategin för digital välfärd. Det innebär i praktiken att fyra särskilda insatser ska införas i hela Danmark. Dessa är: takliftar, automatiska toaletter, automatiska ätanordningar (se även sid 30–31) och till sist att hjälpmedel generellt ska användas mer.

Medel har avsatts för nya storskaliga projekt lokalt i kommuner och eventuellt regioner. Det har etablerats ett Välfärdsteknologiskt Center i regi av kommunorgansiationen KL. Satsningen på specifika insatser kommer att bli uppskattad, tror Susanne Duus.

– Många kommuner har efterfrågat att få veta vad de egentligen ska göra. Men ibland har de också avstått från att införa viss teknik, av rädsla för att få kritik i media. Det krävs också politiskt mod för att införa ny teknik.

Mer om den danska satsningen:

www.digst.dk/Digital-velfaerd

FINLAND: ANNE KÄRKI

Ta med de äldre i teknikutvecklingen

Finska studier visar att om teknik utvecklas tillsammans med de äldre som ska använda den, blir motståndet inte så stort, rapporterade Anne Kärki.

Internet är långt ifrån någon självklarhet för äldre i Finland, konstaterade Anne Kärki, i Björneborg. Den äldre befolkningen i Finland, de över 50 år, ligger på en markant lägre nivå i sitt kunnande om informationsteknik, än vad samma åldersgrupp gör internationellt.

– Men vi försöker ta hand om det här tillsammans med

*Anne Kärki, forsknings-
direktör på Satakunta
University of Applied
Sciences.*

teknikföretag och brukare, sa hon.

Anne Kärki talar om behovet av en "real-life-miljö" när ny teknik utvecklas, där äldre är involverade. Nästan varje storstad har informationscenter, kallade Fungerande hem, där nya tekniska lösningar för trygga hem presenteras. I vissa kommuner finns LivingLabs, där teknik under utveckling kan testas tillsammans med brukare.

Under åren 2012–2014 drevs projektet KÄKETE av The Union for Senior Services och Centralförbundet för de gamlas väl. De presenterade en rad publikationer, rapporter och guider, som rör äldre och teknik, berättade Anne Kärki. Det har till exempel handlat om boende och teknologi, och om användande och attityder till teknologi i gruppen 75–89 år.

- Vi har nytta av dessa rapporter i Finland hela tiden. Det vi kan se är att vi i Finland tyvärr inte har ett systematiskt sätt att involvera äldre och anhöriga. Men vi är på väg, sa Anne Kärki.

Av rapporterna framgår det att användarpaneler fungerar, och att även dementa människor kan fungera som informanter, om de intervjuas om hur de upplever tekniken. Företag som använder "end-user consultation" från idé- till produktstadiet får fram produkter som blir mer accepterade.

I Björneborg, Anne Kärkis hemstad, är den teknik som används low- eller mid-tec, till exempel larmarmband och olika kommunikations- och övervakningssystem. Det är sällan datorer och internet.

Det är i dag fler äldre över 80 år som bor kvar hemma, och genom det sparas mycket pengar, påpekade Anne Kärki.

- Vi vet att det är annorlunda att använda tekniken när man inte tidigare har haft den i sitt liv. Det är inte bara skötare och andra som ska utbildas, utan även de äldre måste läras. Om du inte känner dig bekväm med tekniken vill du inte använda den.

Anne Kärki lyfte också fram det etiska perspektivet.

- Det har inte diskuterats så mycket, men vår lag ger till exempel inte tillåtelse att använda kamera i hemmet om inte den äldre eller anhöriga säger ja till det.

Om individen kan se nyttan av tekniken, så accepteras den lättare. Det är skillnad på om tekniken utvecklas för kommun-

ens eller individens behov.

– De som utvecklar tekniken måste lära sig att lyssna till de äldres röst. Det är inte lätt, det tar tid. Men om man utvecklar användarvänlig teknik, och tar hänsyn till de äldres känslor och behov, så finns det inte så mycket motstånd.

Finland har ett program för de kommande sex åren, Innovativa städer, INKA, där det är sagt att medborgarna ska inkluderas i utvecklingen av nya tjänster. Sedan juli 2013 finns också den nya Lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre, som ska ge invånarna större möjligheter att delta i utvecklingen av service.

VEIKART FOR VELFERDSTEKNOLOGI – ETT PRAKTISKT VERKTYG
FÖR KOMMUNER SOM VILL ANVÄNDA VÄLFÄRDSTEKNOLOGI INOM
HÄLSO- OCH OMSORGSTJÄNSTERNA. UNE TANGEN

Norskt nätverktyg hjälper kommuner

Forskare i Norge har tagit fram ett nätbaserat verktyg som ska hjälpa kommuner att införa välfärdsteknologi.

Det är i kommunerna som produktionen av välfärdsteknologiska lösningar pågår, sa Une Tangen, rådgivare på den norska kommunorganisationen KS, enheten Forskning, innovasjon og digitalisering.

– Vi stod hela tiden och talade om för kommunerna om vad de måste göra. Sedan kom de till oss och frågade: men hur?

*Une Tangen, rådgivare
på norska kommunor-
ganisationen KS,
enheten Forskning,
innovasjon og digitali-
sering.*

Svaret på dessa frågor blev ett nätbaserat verktyg, en vägkarta. Målet är att kommunerna ska få lättare att komma igång och få ökade kunskaper om vilka möjligheter som finns genom att använda välfärdsteknologi.

Verktyget har utformats efter en studie av sex olika projekt i kommuner som redan var igång. Projekten valdes ut för att ge en bredd, bland annat när det gäller storlek på kommunen och olika slags teknologi. Fokus i Norge ligger på teknologi för stöd vid kognitiv svikt, ensamhet och fall/olyckor.

I studien gjordes kvalitativa intervjuer med nyckelpersoner. De fick frågor om sådant som hur de genomfört kartläggningen av brukarens behov, hur de samarbetar med andra aktörer och hur nya lösningar implementeras.

Väggkartan beskriver ett idealiskt, systematiskt förlopp när välfärdsteknologi ska införas, med brukarinvolvering genom hela processen.

Kartan som finns nu är version 1, senare ska det komma en uppdaterad version när nya erfarenheter har gjorts i kommunerna.

KS har även skapat ett metodverktyg som kan användas av kommuner som vill komma igång med lokala innovationsprocesser.

– Vi visste sedan tidigare att kommunerna var dåliga på att involvera brukarna. Inga projekt bör därför startas innan kommunen har översikt över brukarens behov, sa Une Tangen.

www.ks.no/veikartforvelferdsteknologi/
<http://ks-innovation-tool.herokuapp.com>

Brukare och personal positiva till teknik

Matarrobotar, förflyttningshjälpmedel och automatis-
ka toaletter är exempel på hur välfärdsteknologi ska
implementeras nationellt i Danmark.

Vad händer med kvaliteten när välfärdsteknologiska lösningar
införs? Denna fråga ställde Danmarks Socialstyrelse när tre
specifika tekniker skulle utvärderas inför att de ska införas på
bred front i hela landet.
Teknologi för förflyttning, närmare bestämt liftar som kör i
skenor i taket och en elektrisk stol som lyfter upp brukaren,

*Rikke Sølvsten Sørensen,
programleder för
velfærdsteknologi, på
danska Socialstyrelsen.*

visade sig vara lätt att införa. Tekniken har prövats av 170 brukare och 770 medarbetare i tre kommuner. Resultatet blev gott, berättade Rikke Sølvsten Sørensen, programleder för velfærdsteknologi, på danska Socialstyrelsen.

– Medarbetarna säger att de får bättre fysisk arbetsmiljö och bättre kontakt med brukaren, eftersom de arbetar tillsammans med brukaren. Det blev också färre förflyttningar totalt sett, eftersom de inte behövde vara två varje gång.

Även brukarna själva var positiva.

– De uppskattade att luftliften inte tog så stor plats. Dessutom tyckte de att de fick bättre kontakt med personalen. Tidigare när medarbetarna kom två och två blev det lätt så att de talade mer med varandra än med brukaren.

De automatiska toaletterna, som är anpassade för äldre och personer med funktionsnedsättning, innebär en större utmaning att testa.

– Man kan inte placera en sådan toalett var som helst, utrymmet måste vara tillräckligt stort, sa Rikke Sølvsten Sørensen.

De som fick pröva en sådan toalett blev nöjda.

– De boende uppskattade att slippa andras hjälp vid toalettbesök. De tyckte inte att den var svår att använda. De tyckte att de blev rena och menade att de kunde rekommendera toaletterna till andra, sa Rikke Sølvsten Sørensen. För de anställda innebär även toaletterna en lägre fysisk arbetsbelastning.

Det tredje försöket blev det mest omdiskuterade: en matarrobot för yngre personer med funktionsnedsättning. 25 brukare på sju boenden provade roboten vid minst tre måltider.

– När det blev känt att detta försök skulle börja ringde folk och var upprörda: "Hur långt kan det gå?" undrade de. Men när man själv kan äta utan hjälp kan man inte leva sig in i hur det är att inte kunna det, menade Rikke Sølvsten Sørensen.

Brukarna själva tyckte att maten smakade bättre, när det inte var en människa, som kanske hade bråttom, som matade. Roboten styrde de själva. "Den blir inte irriterad när jag är långsam. Man kan ibland se på personalens ansiktsuttryck att

de är otåliga”, sa en av brukarna.

Rikke Sølvsten Sørensen beskrev en debatt i Danmark om den gamla goda tiden, ställd mot den nya, hårda, där människor tas om hand av robotar, men konstaterade att hon själv vet vilken värld hon skulle välja: den där modern teknologi finns som stöd.

Men även om försöken med ny teknologi varit lyckade, finns det utmaningar, konstaterade Rikke Sølvsten Sørensen.

– En av dem är att den kortast utbildade medarbetargruppen ska hantera något komplicerat, både själva tekniken och att stötta brukarna som ska använda den.

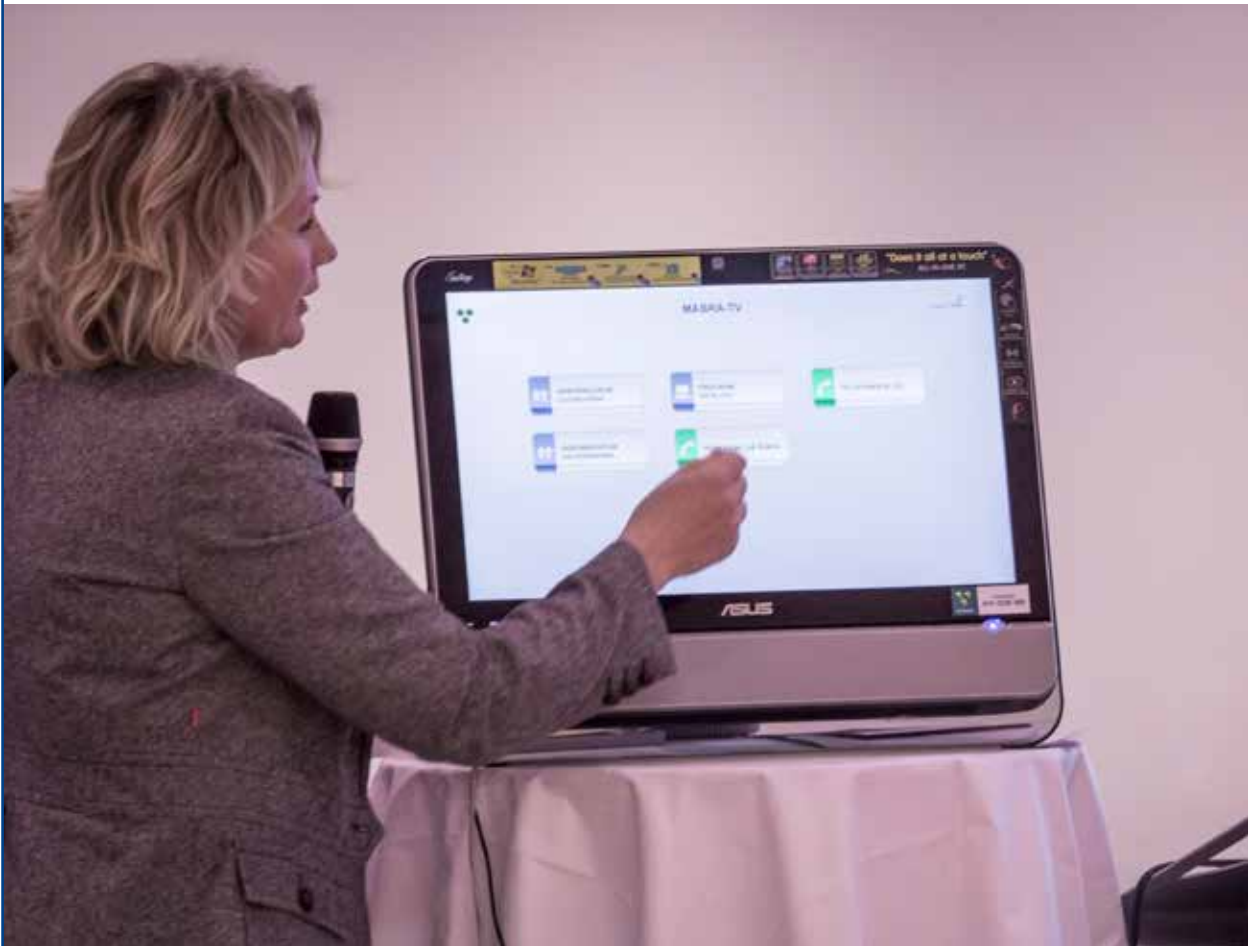

Medarbetarna fick
bättre kontakt med
brukaren.

ÄLDREOMSORG PÅ DISTANS. HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND.
LIZ KARLSSON, GUDRUN GUDMUNDSSON

Chattrum minskar isolering för äldre

Via dataskärmen hemma kan brukarna träffas virtuellt eller få hjälp av vården. Äldre kan visst ta till sig ny teknik, visar ett projekt på Åland.

En datorskärm står hemma hos var och en av deltagarna i projektet Äldreomsorg på distans. Liz Karlsson, projektarbetare på Högskolan på Åland, visade under expertmötet på en dataskärm hur projektet ser ut i praktiken.

- Det är en användarvänlig pekskärm, där deltagarna har tre alternativ. De har en telefonkatalog som de kan öppna, där de

*Liz Karlsson,
projektarbetare på
Högskolan på Åland.*

kan ringa andra deltagare, servicehus och apotek. De trycker bara på knappen. Det andra alternativet är en programkatalog, över aktiviteter under veckan. De går in i virtuella rum där de ser mig och alla deltagare i gruppen. Den tredje varianten är att via snabbval nå anhöriga, förklarade Liz Karlsson.

Gudrun Gudmundsen, projektledare på Högskolan på Åland, beskrev bakgrunden till projektet.

– Åland är det land i Norden där människor lever längst. Vi som jobbar blir färre och färre. Enligt Ålands Landskapsregering Äldreomsorgsplan önskar man att 90 procent av de som är 75 år fyllda ska bo hemma, men för att dessa ska kunna bo hemma måste man erbjuda de äldre någon form av service som gör det möjligt för dem att göra det.

Åland har deltagit i EU-projektet Virtu tillsammans med Estland och Finland.

Genom projektet har de hittat en modell för vad de kan erbjuda de äldre, nämligen interaktiva tjänster via en datorskärm, med syfte att underlätta det dagliga arbetet inom äldreomsorgen, samtidigt som de äldre ska känna sig trygga och få fler sociala kontakter och ökad service.

Ett mål har varit att få de äldre att vara mer delaktiga i att påverka sin egen hälsa. Genom skärmen som de har hemma kan de till exempel få handledning i smärt- och sårvård eller i medicinering, hjälp med praktiska saker eller rehabilitering. Det har varit viktigt att hitta deltagare som ännu inte är så dåliga att de inte kan klara av tekniken.

Uppdragsgivare är Ålands Landskapsregering, projektet utförs av Högskolan på Åland. Projektet pågår till och med februari 2015.

Äldreomsorg på distans har haft som mål att tekniken ska vara en arbetsmetod i minst tio kommuner, och omfatta minst 50 brukare. Projektet erbjuder kostnadsfri teknik och program, samt sköter kontakten mellan klient och teknikleverantör. Kommunen utser användare och avsätter personalarbets-tid.

Liz Karlsson gör tv-program med samhällsinformation som går att se via skärmen, två-tre gånger i veckan. Det kan till exempel vara ett inslag med patientombudsmannen, dietister,

ideella föreningar, kulturinslag, minnesträning eller gymnastik.

– Samvaron är en stor del av det här. Vi har grupprum där det kan vara tio-femton personer åt gången. De pratar och har glädje av varandra. De kan ge önskemål om inslag, och har nu önskat sig att få träffa politiker i något av programmen, sa Liz Karlsson.

Vissa brukare på Åland får mycket tillsynsbesök. Hemvården kommer till exempel för att se om någon har tagit sina mediciner. Detta kan nu göras via skärmen.

– De har alltid som snabbval att kunna ringa ett äldreboende som de är knutna till.

En annan funktion är hemrehabilitering. Personalen är på sjukhuset och gör övningar med patienten som är kvar hemma, och inte behöver åka in så ofta.

Det finns även chattgrupper för anhängigvårdarna, som blir fler och fler på Åland.

Personalutbildningar kan hållas via skärmarna, och personalen slipper då restiden från äldreboendet där de arbetar.

Åland har bara 28 000 invånare och är inte stort till ytan, men resorna kan ta tid.

– Vi har en skärgård med ganska långa avstånd, ska vi ut till Brändö tar det oss en hel dag, påpekade Gudrun Gudmundsen.

Projektet har utvärderats, och det har visat sig att tekniken fungerar för brukarna.

– Man pratar om att äldre inte kan teknik tror att de inte ska kunna för att de inte har provat tidigare. Men vi har sett att de är otroligt bra. De säger att "det här är inga problem". De hittar lösningar, prövar att dra ut sladden om det inte fungerar, sa Gudrun Gudmundsen.

Resultaten visar också att de känner sig tryggare.

– De är inte på samma sätt ensamma längre. De har alltid någon att ringa till via skärmen, som ser dem och de kan ringa sina anhöriga och se dem.

Metoden är också bra för förebyggande omsorgsarbete, och kan användas av hemsjukvården. De äldre behöver inte ha lika mycket kontakt med sjukvården eller hemsjukvården.

– Vi försöker hela tiden säga att det här är ett komplement,

*Gudrun Gudmundsen,
projektledare på Hög-
skolan på Åland.*

som ger ökade möjligheter till klientkontakt. Vi har fått många reaktioner från personal, som säger att "jaha, behövs vi inte längre, ska allt ske via den där skärmen". Jo, indirekt vill man alltid spara där man kan. Men de som behöver fysisk vård måste alltid få fysisk vård. Det här är för dem som klarar sig hemma, med stöd, betonade Gudrun Gudmundsen.

Nästa steg är att utreda hur dessa tjänster ska finansieras i framtiden. Som det är nu betalar klienterna ingenting, men om Äldreomsorg på distans införs som en stödtjänst kommer klienterna att betala en del själva. Gudrun Gudmundsen poängterar att även om det kostar att ha skärmarna, innebär de en kostnadsreducering för äldreomsorgen, i och med kortare restider och minskat behov av andra tjänster.

– I en kommun på Åland har man gjort statistik på tillsynsbesöken, och sett att vissa besök från hemvården kan gå på 39 sekunder, då är det bättre att kunna prata via skärmen i tio minuter, menade Gudrun Gudmundsen.

Samvaron är en
stor del av det här.

Se trygghetslarm som en tjänst

Övergången från analoga till digitala trygghetslarm kräver samverkan och kontroll, sa Anna Lindgren från den svenska kommunikationsmyndigheten Post- och telestyrelsen.

Trygghetslarm är en fråga som ofta kommer upp i media, konstaterade Anna Lindgren, projektledare på konsumentmarknadsavdelningen på Post- och telestyrelsen.

- Oftast handlar det om sådant som inte fungerar, sa hon och

Anna Lindgren, projektledare på konsumentmarknadsavdelningen på Post- och telestyrelsen.

visade upp den senaste månadens tidningsklipp som bland annat handlade om att trygghetslarm varit ur bruk eller behöver bytas ut.

I Sverige finns drygt 200 000 användare av trygghetslarm.

– Det är en stor variation i utnyttjandet, vissa använder det mycket, andra bara i nödfall.

Vad gäller då enligt lagen? Egentligen kan man inte hitta så mycket lagstöd, sa Anna Lindgren.

– Men det finns allmänna skrivningar i Socialtjänstlagen om att kommunerna ska tillgodose trygghet, och att om de erbjuder trygghetslarm ska det ha god kvalitet. Trygghetslarm räknas heller inte in som en samhällsbärande tjänst i vår verksamhet på Post- och telestyrelsen.

Anna Lindgren utgick från en rapport som Post- och telestyrelsen har beställt från A-focus, Kartläggning och analys av den svenska marknaden för trygghetslarm. Rapporten visar vilka typer av problem som faktiskt finns när det gäller larmen. För det första handlar det om leveranskedjan, där det finns en rad inblandade aktörer i leveransen av trygghetslarm.

– Det finns en risk med så många inblandade. Vi tycker att det borde finnas mer kontroll vad det gäller abonnemang och installation. Det vore bättre om man såg på trygghetslarmen som en tjänst, i stället för i dag som en produkt. Kommunerna som upphandlar utnyttjar inte de möjligheter som den nya tekniken ger. De borde också samverka, så att det inte blir att varje kommun ställs inför problemen på nytt. Man skulle behöva göra en kompetenshöjning gällande upphandling, drift och installation.

Brukarna förstår ibland inte att trygghetslarmet är beroende av telefonabonnemanget de har.

– Man måste som brukare förstå att om man byter leverantör, inte betalar telefonräkningen eller flyttar om hur man har larmet hemma, påverkas larmet. Den dag jag behöver trycka på den lilla knappen på armen fungerar det kanske inte. Det händer också att anhöriga till exempel föreslår bredbandstelefoner utan att förstå att det påverkar larmet.

När det gäller larmtillverkarna kan det finnas problem med att produkterna inte är färdigutvecklade för IP-miljö.

– Det kan bli problem när man ansluter ett analogt larm till

digital larmmottagning, eller digitalt till analog.

Det tekniska samarbetet mellan larmtillverkare, operatörer och larmcentraler är begränsat. Det finns en prispress i branschen.

Näten och infrastrukturen har utvecklats och trygghetslarmen måste följa med i detta, underströk Anna Lindgren.

– I nya fastigheter i dag sätter man inte in telefoner med koppartråd, utan har en fiberlösning. Då går det inte att ansluta ett analogt larm.

Tjänsten är komplex, med många samverkande aktörer, därför blir det svårt att gå från en teknik till en annan, konstaterade Anna Lindgren.

– Den svenska kommunorganisationen SKL har tagit ett stort grepp om frågan och erbjuder stöd till kommuner. Det är något väldigt positivt.

Läs mer: http://www.pts.se/upload/Rapporter/Tele/2012/trygghetslarm-pts-er-2012_12.pdf

Moderator var Annika Järvebro från konsultföretaget A-focus, som står bakom en kartläggning av trygghetslarm i Sverige som Post- och telestyrelsen beställt.

Ge hemmen en digital plattform

Varför ska de analoga larmen bytas ut mot digitala, och hur ska det gå till? Kerstin Engman berättade om den svenska kommunorganisationens uppdrag.

Sveriges Kommuner och Landsting har av socialdepartementet fått som uppdrag att öka antalet digitala trygghetslarm och att säkerställa att de larm kommunerna beviljar fungerar. I uppdraget ingår också en support, som får allt fler samtal, och att ta fram och sprida en vägledning för nya sätt att arbeta med trygghetslarm.

*Kerstin Engman,
IT-strateg.*

Fram till 2013 var det Hjälpmedelsinstitutet som tog fram och testade nya digitala lösningar. De tittade mycket på de tekniska lösningarna, och arbetade för att lösningarna ska fungera.

– Nu finns det lösningar som fungerar och som vi kan lita på, så IT-strategen Kerstin Engman.

Hon påpekade att de analoga trygghetslarmen har funnits sedan 1974, men fram till i dag har tekniken inte ändrats.

– Larmen ser likadana ut som för 40 år sedan, organisationen på kommunen ser nästan likadan ut. Då kan man fundera över vilken annan teknisk landvinning som har stått still i utvecklingen i 40 år? Titta bara på telefonen, hur såg den ut för 40 år sedan och hur ser den ut i dag? sa Kerstin Engman.

Nu kommer de nya möjligheterna. Detta är en del av hela samhällsutvecklingen mot fler digitala tjänster, där man går från fast till mobil telefoni. Hela telefoninätet är redan digitaliserat. 35 procent av den fasta telefonin kommunicerar redan över internet. Det finns i dag inte en ungdom som skaffar fast telefon, påminde hon.

Befolkningsfrågan har länge varit på agendan. 30-talisterna, de som börjar bli den generation som behöver samhällets omsorg, är den minsta generationen i Sverige.

– Men sedan kommer 40-talsgenerationen, som är den största generation vi någonsin har haft. Om tio år när de kommer upp i över 80 år kommer vi verkligen att märka det. Kerstin Engman pekade på den negativa försörjningskvoten, det vill säga att färre ska ta hand om fler.

– Jag tror att tekniken kommer att bli vår räddning. Jag tycker att det är många politiker som är fega och säger att detta måste få vara valfritt. Men jag tror inte att det om tio år kan få vara valfritt om man väljer en teknisk omsorgslösning eller en person. De som jobbar inom omsorgen då måste användas där de gör mest nytta, och tekniken där den gör nytta.

Sveriges Kommuner och Landsting har en inköpsorganisation, Kommentus, som nyligen har tecknat ett ramavtal för att hjälpa och stödja kommunerna när de gör upphandlingar. Kommunen kan välja att outsourca allt som rör trygghetslarm, men då måste de bli bättre beställare än i dag.

En fråga som Kerstin Engman brottas med är om utvecklingen drivs framåt för fort.

– Jag är lite orolig för det här. Vi har de digitala larmen, men har vi tillräckligt utbud på bra larmmottagning?

Sverige har i dag både centrala och kommunala larmmottagningar, men inte någon bra lösning för hur de kommunala ska kunna uppgradera sina mottagningar utan att det blir mycket kostsamt.

Nästa fråga är hur hela övergången ska ske i kommunerna.

– Hittills har den här frågan legat inom kommunernas omsorgsförvaltning, det har varit undersköterskor från hemtjänsten som har gått hem till den enskilda och satt dit larmet. Det har inte varit någon stor fråga.

Det borde den vara, anser Kerstin Engman.

– Kommunerna tävlar om att bli Sverigs bästa skolkommun, näringslivskommun, barnkommun, inflyttningskommun. Men jag har inte sett en enda som marknadsför sig som Sveriges bästa trygghetskommun, där vi kan känna oss lugna på ålderns höst.

I samband med digitaliseringen är det lämpligt att lyfta hela frågan om trygghet och service i hemmet, menade Kerstin Engman. Frågan hör hemma i kommunledningen och utbildning på alla nivåer är viktigt; medarbetare, politiker och kommunledning.

– Vi behöver få ut tekniken i hemmet så att vi i stället för "bara" en telefon får en digital plattform, som kan användas för de digitala trygghetstjänster vi kommer att behöva för att människor ska kunna bo kvar i sina hem i större utsträckning. Börjar vi jobba med att byta de analoga larmen till digitala kan man lyfta den här frågan och använda den som en plog in mot framtiden, för att bygga sin välfärdskommun.

En mängd nya tjänster är på väg ut på marknaden, berättade hon, inte minst positioneringslarm.

– De traditionella trygghetslarmen låser in oss i hemmet, men de ganska pigga pensionärerna vill kunna gå ut, vara i sin trädgård, ta en promenad och känna sig trygga ändå.

Frågor som kommunerna måste ta ställning till är finansieringen, men också vem som ska sköta larmen. Kerstin Engman föreslog en särskild avdelning inom kommunen som

hanterar alla digitala frågor, eftersom tekniken finns på många håll.

Till sist tog hon upp kostnaderna för att digitalisera larmen.

Även om det kostar, så skulle alternativet att inte göra något, vara ännu dyrare, enligt beräkningar från Sveriges Kommuner och Landsting.

– Fler skulle bo kvar kortare tid hemma, fler skulle behöva särskilt boende, de som ändå bor hemma skulle behöva tillsyn. En kommun med tusen larm skulle då få ökade kostnader med 44 miljoner kronor, jämfört med vad det kostar att byta alla larm till digitala.

De traditionella
trygghetslarmen låser
in oss i hemmen.

Standarder ger samsyn

Sverige och Norden tar en ledande roll i standardiseringen av trygghetskedjan för trygghetslarm, berättade Mariana Ling från Swedish Standards Institute.

Om 25 år kommer digitala trygghetslarm att vara lika självklart som e-post är idag, sa Mariana Ling från Swedish Standards Institute, SIS.

– Kanske kommer det att vara integrerat på vägar och i hus redan från början, sa hon.

Mariana Ling, affärsutveckling, SIS - Swedish Standards Institute.

Men för att komma så långt gäller det att först klara övergången från analoga till digitala larm.

Mariana Ling berättade om projektet europastandardisering av trygghetskedja för trygghetslarm, där SIS innehar sekretariatet.

– Vi har utvecklat en enkel modell förr trygghetskedjan, som kan bli en nordisk standard, sa hon.

Det är ingen självklarhet vad standardisering är, menade hon.

– En standard är en enhetlig och fungerande lösning på ett återkommande problem som berör flera parter. Den är framtagen i samarbete mellan berörda parter och accepterad av dessa, men frivillig att tillämpa. För myndigheter är det ett fantastiskt verktyg!

En standardisering av trygghetskedjan är en del av lösningen på de problem kring trygghetslarm som diskuterades under det nordiska expertmötet Välfärdsteknologi inom äldreomsorgen, menade hon.

Funktion och service är det viktiga i standardiseringen av trygghetskedjan, det är inte själva teknologin som står i centrum, betonade Mariana Ling.

En standard tas fram i diskussion med dem som påverkas av den. I det nya projektet bjuder SIS in intressenter som kan beröras av en standardisering av trygghetslarm.

– De som deltar får information och kan förändra och påverka sin verksamhet utifrån vad man kommer fram till i standardiseringsprocessen.

Arbetet görs på ett mycket strukturerat vis.

– Många upplever en standardiseringsprocess som långsam. Man måste träffas, konsultera, kontrollera lagstiftning, skicka standardförslaget på remiss. Men det gör att alla kan delta på lika villkor, små och stora aktörer, kommuner, leverantörer, tillverkare, operatörer, användare.

I den första modellen för en europeisk standardiserad trygghetskedja ingår operatörer, trygghetslarmsmottagningar, beställare, användare och tillverkare.

– Tillverkarna är de som främst har efterfrågat standardiseringen. De vill veta vad de ska ha för minimikrav. Det blir ett säljargument att de ansluter sig till standarden, sa hon.

Något som kommer att läggas till i standarden är frågan om informationssäkerhet.

– Miljoner människors öden ligger i våra händer: hur sjuka de är, när de lämnar huset, sådant kan vara mycket känslig information. Som tur är har vi kommit väldigt långt när det gäller informationssäkerhet, det finns en ISO-kommitté som redan har handskats med detta.

SIS och övriga nordiska standardiseringsorganisationer deltar i internationella standardiseringsarbeten. I maj 2013 presenterade SIS standardiseringsförslaget för den Europeiska standardiseringsorganisationen, CEN, och fick uppdraget att leda det europeiska standardiseringsarbetet och att driva CEN-sekretariatet. Det ska utvecklas standarder för bland annat: teknik och tjänster i användarens bostad, upphandling av produkter och tjänster, infrastruktur och tjänster för kommunikation, samt användarvänlig responshantering.

Men även om det är Sverige som fått uppdraget understryker Mariana Ling vikten av ett nordiskt samarbete.

– Vår ambition är att vara en nordisk röst. Vi kommer att bjuda in övriga nordiska länder till ett möte som vi samordnar. Tanken är att positionera oss gemensamt i Europa.

Henrik Svensson, faglig konsulent, Socialstyrelsen ViHS i Danmark och Raymond Dahlberg, projektledare, Hjälpmedelsinstitutet.

SLUTDISKUSSION

Norden satsar gemensamt för trygghet

Hur kan Norden samarbeta kring värdet av standardisering av trygghetslarm? Annika Järvebro från A-focus, expertmötets moderator, ställde frågor som diskuterades i tvärnordiska grupper. Här följer några av frågorna, och ett urval av de reflektioner som gjordes.

1. Vad anser ni är den främsta nyttan med nordisk samverkan? Vilka problem skulle kunna lösas, och finns det några hinder för samverkan kring standardisering?

"De flesta här har goda erfarenheter av samarbete, för vi är ganska små länder som önskar kunna påverka utvecklingen. Det kan också ge en grund för att tänka innovativt på lång sikt. En standard kan ses som en plattform för grundläggande krav på tjänsterna, men själva tjänsterna behöver utformas på lokal nivå. Det är viktigt att vi tar med oss den nordiska kulturen med stor brukarmedverkan."

"När det ska göras en europeisk standard möter vi sydeuropeiska modeller, där alla inte har samma sociala system som vi. Därför är det nödvändigt att de nordiska länderna går samman. Det blir resursbesparande."

"Med bra tekniska förutsättningar, som vi får genom standarder, kan leverantörerna satsa mer på innovation. Men det finns en risk att lagstiftning och ekonomi begränsar vad vi kan göra. När det gäller standarder för de lite mjukare delarna av trygghetskedjan kanske vi stannar vid rekommendationer."

2. Hur kan samverkan formaliseras? Har ni underlag för att göra det redan nu?

”Alla kan ta kontakt med sin nationella standardiseringskommission för att höra om den vill delta i arbetet. Det är viktigt att säga till att man själv vill delta i arbetet. Kanske kan man också föreslå andra som kan bjudas in till ett nationellt möte.”

”SIS i Sverige kommer att sammankalla till ett nordiskt möte.”

”Vi kan göra en ansökan till Nordiska ministerrådet om att ha en löpande koordinering inom området.”

”Vi är inte beredda att i dag säga hur vi ska gå vidare. Detta måste diskuteras i respektive land. Men vi kan ha förmöten före europeiska möten och eventuellt samarbeten mellan experter. En annan idé är egna dialogmöten med brukarre-presentanter för att sprida budskapet. Vi behöver göra lite hemarbete innan vi kan kasta oss ut i nordiskt samarbete.”

”Samarbetet är redan igång, vi sitter ju här! På lång sikt kan vi genom ett standardiseringsarbete och nordiskt samarbete bli starka gentemot övriga Europa. Men det behöver finnas operativa parter som kan göra jobbet och olika nordiska aktörer som har frågan på sitt bord behöver bli involverade.”

”Standardiseringsorganisationerna är de naturliga ägarna till samverkan. Det finns i varje land expertpaneler som arbetar med frågorna, dessa skulle också kunna delta eller samarbeta sinsemellan.”

3. Vad skulle ni vilja se hända efter mötet?

”Svenska SIS har ett ansvar för uppföljning och ska kontakta sina nordiska systerorganisationer och föreslå ett konkret samarbete.”

”Vi i vår diskussionsgrupp tog var och en på oss att diskutera frågan på våra arbetsplatser, och att informera och använda våra organisationer, inte minst våra pensionärsorganisationer.”

”Var och en går hem och försöker hitta relevanta samarbetspartners.”

www.nordicwelfare.org